

Kitap eleştirisi

Sosyalizm ve Stalin üzerine bir kitap

*SSCB’de Sosyalizmin Zaferi ve
Kapitalizmin Yeniden İnşası Sorunları,*
İbrahim Okçuoğlu,
Akademi Yayınevi, İstanbul, 2011

Mehmet İnanç Turan

Eleştireceğim kitabın uzun bir başlığı var: *SSCB’de Sosyalizmin Zaferi ve Kapitalizmin Yeniden İnşası Sorunları*. Kitabın yazarı İbrahim Okçuoğlu. Akademi Yayınevi tarafından 2011 yılında yayımlanmış. Kapsamlı bir kitap, büyük boy, 500 sayfa.

Yazar bir Stalin hayranı ve Troçki düşmanı. Dolayısıyla bu kitabı eleştirmekle, Stalinizmi eleştirmiş olacağız. Kitap ayrıca Sovyetler Birliği’nin yıkılış nedenlerini araştırmış. Bu yanıyla ilginç bir kitap. Bu kitabın en sıkıcı yanı ise sürekli tekrarlarla dolu olması ve Stalin’in konuyla ilgili-ilgisiz birçok görüşünü uzunca aktarması. Kitabın temel noktaları üzerinde kısaca duracağız, karşı görüşlerimizi aktaracağız.

Yazarın sosyalizm anlayışını ele almakla başlayalım.

Tek ülkede sosyalizm

Yazar tıpkı Stalin gibi tek ülkenin sınırları içinde sosyalizmin kurulacağına inanıyor. Sosyalizmin ancak evrensel ölçekte kurulabileceğini kabul etmiyor. Önce yazarın görüşlerini aktaralım:

Ekim Devrimiyle **tek ülkede sosyalizmin zaferi anlayışı doğrulandı**. Tabii, önce siyasi iktidarın ele geçirilmesi olarak; Rus proletaryası siyasi iktidara gelmiş, kendi iktidarını kurmuştu. Demek oluyor ki, daha **1937’de SB’de, dünya tarihinde ilk defa üretim araçlarının toplumsal mülkiyette olduğu bir toplum düzeni; sosyalizm gerçekleştiriliyor**.

30’lu yıllar SB açısından hem kesin zaferin hem de şiddetli mücadelenin yılları olmuştu. İkinci Beş Yıllık Plan ve savaştan dolayı yarım kalan Üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde ülkede **sosyalizmin kesin zaferi sağlandı**.¹

Demek ki yazara göre 1930’lu yıllarda Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin kesin zaferi sağlandı. Marx’ın komünizmin birinci aşaması olarak ifade ettiği döneme geçildi. Yazar “tek ülkede sosyalizm kurulmaz” diyen devrimci Marksistleri de şöyle suçluyor: “Bugün tek ülkede sosyalizmin zaferini tartışma konusu yapmak şu anlama gelir: Şu veya bu ülkenin proleterleri, sakın **tek başınıza devrim yapmaya kalkışmayın**. Diğer ülkelerdeki sınıf kardeşleriniz de sizin gibi gelişene kadar bekleyin.”²

Yukarıdaki görüşten neyi anlıyoruz? Yazarın tek ülkedeki sosyalist devrim ile tek ülkede kurulacak sosyalizmi karıştırdığını!

Oysa bizlerin görüşü şudur: Tek ülkede sosyalist devrim mümkündür. Bir ülkenin sınırları içinde sosyalist devrim yapıp iktidar burjuvaziden alınabilir. Sosyalizmin kuruluşuna başlanabilir; ama sosyalizmin tamamlanması bu ülkenin sınırları içinde olanaklı değildir. Dünya üzerindeki sosyalist devrimler, tek dünya pazarında egemenlik sağlayıncaya kadar! Bu nedenle dünya devrimi zorunludur.

Lenin hiçbir zaman ulusal bir devlet içinde sosyalizmi düşlemedi. Lenin 1918’de, “sosyalizmin tek ülkede kesin zaferi elbette olanaksızdır”³ diyor.

¹ İbrahim Okçuoğlu, *SSCB’de Sosyalizmin Zaferi ve Kapitalizmin Yeniden İnşası Sorunları*, Akademi Yayınları, 2011, s. 57, 60, 79. (Yazıdaki tüm vurgular bize aittir)

² a.g.e, 2011, s. 61.

³ Lenin, aktaran Marcel Liebman, *Lenin Döneminde Leninizm*, Cilt 2, çev. Osman Akınhay, Belge Yayınları, 1990, s. 215.

Ayrıca Lenin, *Proletarya ve Dönek Kautsky* adlı eserinde şöyle yazar: “Proleter devrim, yalnız Avrupa’da değil, tüm dünyada gözler önünde oluyor ve onu kamçıl原因, hızlandıran ve destekleyen de, proletaryanın Rusya’daki zaferidir. Bütün bunlar **sosyalizmin tam zaferi** için yeterli midir? Elbette hayır. **Bir tek ülke** daha çoğunu yapamaz.”⁴

Kasım 1920’de Lenin aynı soruna yine değindi: “Devrim, en zengin ve en yüksek uygarlık düzeyine erişmiş olanlar dahil **bütün ülkelerde gerçekteşene** kadar, zaferimiz yalnızca bir yarı-zafer, belki daha azdır.”⁵

Lenin, 1921’de Komünist Enternasyonal’in 3. Kongresi’ne sunduğu raporda, dünya devrimine bağlı sosyalizmin zaferi anlayışını dile getirdi:

Uluslararası devrimin desteği olmaksızın **proletarya devriminin tam zafere** ulaşmasının olanaksızlığını iyice görebiliyorduk. Devrimden sonra olduğu kadar, devrimden önce de kendi kendimize şöyle diyorduk: ya gelişmiş kapitalist ülkelerde de devrim derhal olmasa bile en kısa zamanda patlak verecektir ya da yok olup gideceğiz.⁶

Enternasyonalin 4. Kongresinde -ki bu Lenin’in katıldığı son kongredir- alınan bir kararda şöyle deniyordu: “Dördüncü Dünya kongresi, bütün ülkelerin proletaryalarına, **proletarya devriminin tek bir ülkede asla bütünüyle zafer kazanamayacağını**, zaferin, dünya devrimi olarak uluslararası alanda kazanılması gerektiğini, hatırlatır.”⁷

Yazarın tek ülkedeki devrimle, tek ülkede sosyalizmi birbirine karıştırmaması bir yana, Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin 1936’larda kurulduğuna inanması onun sosyalizm anlayışının yanlış olduğunu gösteriyor. Şüphesiz ki bunun kaynağı yazarın Stalinizmi, Marksizm olarak algılaması. Yazarın sosyalizm anlayışı hangi yanlış öğelerden oluşuyor? Şimdi onlara bakalım.

Geçiş toplumu ve sosyalizm

Yazar kapitalizm ile sosyalizm arasındaki geçiş toplumu ile sosyalizmi karıştııyor. Önce Marksizmin soruna nasıl baktığını ortaya koyalım.

Kapitalizmle sosyalizm arasında bir geçiş döneminin olması ve bunun

⁴ Lenin, *Proleter Devrim ve Dönek Kautsky*, çev. Ferit Burak Aydar, Agora Yayınları, 2011, s. 95.

⁵ Lenin, aktaran Marcel Liebman, age. s. 215.

⁶ Lenin, *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, 1996, s. 477.

⁷ Aktaran Fernando Claudin, *Komintern`den Kominform`a*, çev. Yavuz Alogan, Belge Yayınları, 1990, Cilt 1, s. 85.

proletarya iktidarına denk düşmesi kaçınılmaz bir olgu. Her ülke için bu süre değişik olsa da, tüm uluslar için geçerli. Bu dönemi atlayıp sosyalizme direkt ulaşmak mümkün değil.

Sosyalizmin ustalarının **kapitalizmden sosyalizme geçişle ilgili olarak bir geçiş döneminden** ve yeni toplumun ‘uzun doğum sancıları’ndan söz etmiş olmaları nedensiz değildi.

Marx ve Engels, **kapitalizmden sosyalizme geçişin** kaçınılmaz olarak uzun doğum sancıları eşliğinde yaşanacağını sürekli söylemişlerdir.⁸

Bu geçiş dönemine ne diyeceğiz? Bu dönem içinde hem sosyalist üretim ilişkileri, hem de kapitalist üretim ilişkileri var. Komünist üretim ilişkileri doğuyor, kapitalist üretim ilişkileri ölüyor. Bu toplum, iki temel üretim tarzı arasında (kapitalist ve komünist) bir geçiş oluşturuyor. İkisinden de parçaları içeriyor. Proletarya erkte olduğu için, komünist üretim ilişkileri daha önde. Komünizme ilerleyebilmek için kapitalist ekonomik parçanın tasfiyesi gerekiyor. Bu geçiş döneminde; üretim araçları sermayeden koparılmış, meta üretim ilişkileri var, ama planlama egemen, özgür-birleşik üreticilerin toplumsal mülkiyeti yaratılmaya, sınıflar kaldırılmaya çalışılıyor.

Bu geçiş toplumu için sosyalist üretim tarzı ya da kapitalist üretim tarzı demek mümkün değil. Spesifik bir üretim ilişkisi görüyoruz. Kapitalist ve sosyalist ekonomik biçimler uyumuyorlar, ama birlikteler. Spesifik üretim ilişkisinde bir çelişki var. Bu geçiş toplumuna, komünist üretim tarzı anlamında “sosyalist düzen” diyemeyiz. Olsa olsa sosyalizme yönelmiş, komünist üretim tarzını hâkim üretim biçimi yapmaya çalışan bir toplumsal formasyondan bahsedebiliriz. Geçiş toplumuna sosyalizm demek teorik olarak yanlış. Bunu böyle görenlerin sosyalizm teorisini karmakarışık etmesi mümkün. Lenin, haklı olarak şöyle diyor, 1921’de yazdığı makalede:

Sanırım, Rusya’nın iktisadi düzeni sorununu tartışan hiç kimse, bu ekonominin **geçiş ekonomisi** olma niteliğini yadsımamıştır. Ne de, sanırım, herhangi bir komünist, ‘Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’ teriminin bugünkü ekonomi düzenininin **sosyalist bir düzen olduğunu değil**, Sovyet hükümetinin sosyalizme geçişi başarma azmini ifade ettiğini yadsımıştır.

Ama geçiş sözcüğü ne anlama gelir? Bir ekonomiye uygulandığı şekliyle, bugünkü düzenin **hem kapitalizmin hem de sosyalizmin** unsurlarını, parçalarını, kırıntılarını kapsadığı anlamına gelmez mi? Bu anlama geldiğini

⁸ Lenin, aktaran Tony Cliff, *Kuşatılmış Devrim*, Cilt 3, çev. Berna Kutluğ, Z Yayınları, 1996, s. 136.

herkes kabul edecektir.⁹

Lenin, bu geçiş toplumunu, komünist üretimin egemen olduğu bir toplum olarak görmüyor. Yine Lenin, bu geçiş toplumunun kaçınılmazlığını, her ülke için uzun ya da daha kısa evrensel olarak geçerli olduğunu kabul ediyor. *Sol Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı* isimli eserinde, bu geçiş toplumunu kimsenin atlayamayacağını, İngiltere gibi ileri kapitalist ülkelerde daha kısa olacağını söylüyor. Orada da, küçük meta üreticilerini ortadan kaldırmak için bir geçiş dönemine ihtiyaç olacağını belirtiyor:

Biz, Rusya’da (burjuvazinin iktidardan uzaklaştırılmasından üç yıl sonra), **henüz kapitalizmden sosyalizme ya da komünizmin en aşağı aşamasına** geçiş yolunda ilk adımlarımızı atmaktayız. Sınıflar varlıklarını sürdürmektedirler ve proletarya iktidara geçtikten yıllarca sonra da her yerde, varlıklarını sürdüreceklerdir. Bu süre, belki köylülerin bulunmadığı, (ama buna karşılık küçük mülk sahiplerinin bulunduğu) İngiltere’de daha kısa olacaktır.¹⁰

Şimdi artık bir özet yazabiliriz. Kapitalist üretim biçiminden ve komünist üretim tarzından parçalar içeren geçiş toplumu, bir üretim tarzı değil, saf olmayan toplumsal bir şekillenmedir. Üretim araçları, devlet-kolhoz mülkiyetinde olsa da bu formasyona sosyalist toplum denemez. Tek ülkede sosyalizm tamamlanamayacağı için, tek bir ülkede geçiş toplumu da tamamlanamaz. Bu nedenle, sosyalizm yönelimli ülkelerin tek çıkış yolu dünya devrimidir. Eski dönemde, kendisine “sosyalist ülke” diyen ülkeler, aslında bu geçiş toplumu bağlamında ele alınmalıdır. Bu geçiş toplumları sosyalizme ilerleyemedikleri için, bugün geriye kapitalizme dönmüşlerdir.

Gerek uluslararası planda, gerekse ülkemizde komünist hareket içinde, “geçiş toplumu” anlayışında bir karışıklık var. En önemlisi şöyle: Geçiş süreci devrimden sonra başlar, komünizmin ikinci aşamasına kadar sürer.

Tüm bu dönem komünizmin ilk aşaması (sosyalizm) olarak adlandırılır. Dolayısıyla, proletarya diktatörlüğü devrimden sonra başlar, komünizmin ikinci aşamasına kadar sürer.

Bu düşünce yanlış bir düşüncedir. Sosyalist üretim tarzının komünist üretim tarzıyla aynı temelde olduğu görülüyor. O zaman ne oluyor? Kapitalizmden sosyalizme geçiş + sosyalizm = geçiş toplumu olarak kabul ediliyor. Bu ise teoriyi karıştırmaktan başka bir şeye yaramıyor. Bu görüş şöyle de

⁹ Lenin, *İşçi Sınıfı ve Köylülük*, s. 422.

¹⁰ Lenin, *Sol Komünizm*, çev. Ferit Burak Aydar, Agora Yayınları, 2010, s. 39-40.

söylenbilir: Kapitalizm ile komünizmin ikinci aşaması arasında bir dönem var. Buna “geçiş toplumu” deniyor. Bu görüş neden doğru değil?

Bir kez, kapitalizmle komünizmin birinci aşaması arasında var olmak zorunda olan proletarya diktatörlüğünü, sosyalizme de taşımış oluyor. Kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş toplumunun sınırını, komünizmin ikinci aşamasına kadar genişletmiş oluyor. Kapitalizm-sosyalizm arasındaki geçiş toplumu sınıflı bir toplum, sosyalizm ise sınıfsız bir toplum. Bu iki yapıyı yanlış olarak birleştirmiş oluyor. İlginç olan nokta, bu tezi savunanlardan bir kısmı, sosyalizmi sınıfsız toplum olarak da formüle ediyorlar. Bu kafa karışıklığının içinden teorik olarak çıkmak mümkün gözüküyor.

Halbuki doğru olan Marksist tez şudur: Geçiş toplumu, kapitalizm ile komünizmin birinci aşaması arasındadır. Geçiş toplumu, egemen bir üretim tarzını anlatmaz, sınıflı bir toplumsal formasyondur. Sosyalizm ise, komünist üretim tarzından ayrılamayacak bir üretim tarzıdır ve sınıfsız toplumdur. Geçiş toplumunun devleti proletarya diktatörlüğüdür; sosyalizmde ise proletarya diktatörlüğü olamaz.

* * *

Şimdi yazarımızın görüşünü aktarabiliriz:

Demek oluyor ki sosyalizm, başlı başına bir sosyo-ekonomik formasyon (üretim biçimi) değildir. Tersine sosyalizm, kapitalizmden komünizme geçişi ifade eden bir dönemdir. **Dolayısıyla sosyalizmde hem kapitalizmin ve hem de komünizmin emareleri/özellikleri vardır.**

O halde **sosyalizm**, kapitalizmden komünizme geçişte yaşanılması mutlak olan bir **geçiş dönemidir**. Öyleyse bu geçiş dönemine tekabül eden **devlet ve hukuk** da geçicidir.¹¹

Görüldüğü üzere yazar, kapitalizmden sosyalizme kadar süren geçiş toplumuyla sosyalizmi birleştiriyor ve ikisinin toplamına “GEÇİŞ TOPLUMU” diyor. Bu nedenle sosyalizmde proletarya diktasının varlığını kabul etmek zorunda kalacaktır. Sosyalizmin sınıflı toplum olduğunu söylemek zorunda kalacaktır. Sosyalizmde meta üretiminin varlığını kabul edecektir. Sosyalizmde paranın varlığını savunacaktır. Bunları aşağıda göreceğiz.

Özetle yazar, geçiş toplumunu devrimden, komünizmin ikinci aşamasına kadar uzatmakla çok büyük bir teorik yanlış yapmaktadır. Doğru görüş şudur: Geçiş toplumu, devrimden komünizmin birinci aşamasına (sosyalizme)

¹¹ a.g.e., 2011, s.119, 455.

kadar sürer.

Sosyalizm sınıflı toplum değil

Yazarın 1936-1937’de Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin kurulduğunu kabul etmesi ne anlama geliyor? En başta sosyalizmin sınıflı bir toplum olduğu anlamına geliyor. Çünkü bu tarihte Sovyetler Birliği’nde işçiler, köylüler, aydınlar farklı sınıf ve tabakalar olarak varlığını sürdürüyor. Stalin bunu o tarihte şu sözlerle ifade etmişti:

Bilindiđi gibi, büyük toprak sahipleri sınıfı, iç savaştaki son ve kesin yenimiz sonucu zaten tasfiye olmuştu. Öteki sömürücü sınıflar da aynı yazgıyı paylaştılar. Sanayide artık kapitalistler sınıfı yok. Tarımda artık kulaklar sınıfı yok. Ticarete artık tacirler ve spekülátörler yok. Öyle ki, tüm sömürücü sınıflar tasfiye edilmiş bulunuyor.

Geriyeye işçi sınıfı kaldı. Köylüler sınıfı kaldı. Ve aydınlar kaldı.¹²

Stalin’e göre sosyalizmde, işçi sınıfı, köylüler, aydınlar var. Halbuki bakın Lenin ne kadar net tersini söylüyor: “Bizim amacımız sınıfları ortadan kaldırmaktır. **İşçiler ve köylüler varlıklarını sürdürdükleri sürece sosyalizm gerçekleştirilmiş olmayacaktır.**”¹³

Yine Lenin 1921’de Ulaşım işçilerinin kongresinde şöyle konuştu:

Az önce buraya doğru gelirken salonunuzun üzerindeki asılı panoda şu yazıyı okudum: ‘İşçi ve köylülerin iktidarı sonsuza dek sürecektir.’ Bu acayip panoyu okuyunca kendi kendime düşündüm; en temel ve basit şeylerde halen yanlış anlamalar sürüyor diye. Gerçekten de eğer **işçi ve köylülerin iktidarı sonsuza dek sürecektir bu sosyalizme hiçbir zaman ulaşamayacağız demektir**, çünkü sosyalizm sınıfların yok olmasını içerir; oysa işçiler ve köylüler var oldukça farklı sınıflar var demektir, dolayısıyla tam sosyalizm yoktur.¹⁴

Okçuoğlu, Stalin’in işçi-köylü-aydınlardan oluşmuş sınıflı toplumu sosyalizm olarak algılamasını onaylıyor. Oysa yukarıda gösterdiğimiz gibi Lenin bu görüşte değildir. Sosyalizm hiçbir sınıfın olmadığı toplumdur. Bir zamanlar Stalin de bu doğru görüşü savunmuştu.

¹² Stalin, *Leninizmin Sorunları*, çev. Muzaffer Erdost, Sol Yayınları, s. 623.

¹³ Aktaran Tony Cliff, *Kuşatılmış Devrim*, Cilt 3, s. 160.

¹⁴ *Devrimci Marksist*, sayı 1, s. 97.

İlginçtir, “sınıflı sosyalizm” anlayışına gelinceye kadar, Stalin’in “sınıfsız sosyalizm”den bahsettiğini de görüyoruz. İşte örnekler: Stalin 1925’te Molotov’a gönderdiği mektupta şöyle yazıyor: “Sınıflar olduğu sürece ve kalifiye ve kalifiye olmayan emek olduğu sürece eşitlik olamaz. Muğlak bir eşitlikten değil, **sınıfları ortadan kaldırmaktan, sosyalizmden** söz edilmelidir.”¹⁵

Ekim Devriminin 10. Yıldönümünde Stalin şöyle diyor: “Ekim Devrimi kendine amaç olarak insanın insan tarafından her türlü sömürülmesini ortadan kaldırmayı (...) yeni bir toplum, **sınıfsız sosyalist toplumu** örgütlemeyi almaktadır.”¹⁶

1934’de, 17. Kongre’ye sunduğu raporda Stalin, sosyalizmi sınıfsız toplum olarak betimliyor: “**Örneğin sınıfsız sosyalist toplumun** kuruluşunu alalım. Partinin XVII. Konferansı, **sınıfsız bir sosyalist toplum** yaratmaya doğru gidiyoruz dedi. **Sınıfsız sosyalist toplumun**, deyim yerinde olursa, öyle kendiliğinden gelmeyeceği açıktır.”¹⁷

Sosyalizmi, sınıflı bir toplumsal şekillenme olarak düşünmek Marksizmin teorisinde yoktur. Stalin, komünizmin birinci aşaması olan sosyalizme Sovyetlerde geçildiğini göstermek için teoriyi revize etmiştir. Bu anlayış, Stalin’den sonra da sürdürülmüştür.

* * *

Okçuoğlu, sosyalizmin sınıflı bir toplum olduğunu kabul edince, zorunlu olarak sosyalizmde proletarya diktasının varlığını kabul etmiş oluyor: “**Sosyalizmde** işçi sınıfının **devletsel örgütlenmesine proletarya diktatörlüğü** denir.”¹⁸

Demek ki yazarımız tıpkı Stalin gibi “dost” sınıfların var olduğu ve proletarya diktasının devam ettiği bir sosyalizm anlayışını savunmuş oluyor.

Sosyalizm sınıfsız toplum olduğuna göre, bu üretim tarzında proletarya diktası olamaz. Proletarya diktası, kapitalizmle sosyalizm arasında geçerlidir. Proletarya diktası geçiş döneminde sınıfları ortadan kaldırır, sınıfsız toplumu (sosyalizmi) yaratır.

Bakın, Lenin ne kadar açık söylüyor: “Proletarya diktatörlüğü olacaktır. **Sonra sınıfsız bir toplum** olacaktır.”¹⁹

¹⁵ J.Stalin, *SBKP (B) 14. Ve 15. Parti Kongre Raporları*, çev. İsmail Yarkın, İnter Yayınları, 1993, s. 105.

¹⁶ J.Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 222.

¹⁷ J.Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 573.

¹⁸ A.g.e. s. 29.

¹⁹ Lenin, *Anarşizm ve Anarkosendikalizm*, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, 1979, s. 409.

Sınıflar varsa proletarya diktası vardır, sınıflar yoksa proletarya diktası yoktur. Yazarımızın, sosyalizmi, sınıflı-proletarya diktalı bir üretim tarzı olarak düşünmesi yanlıştır. Tıpkı Stalin gibi!

Sosyalizmde meta üretimi

Meta, pazarda alıp satmak (değiştirmek) için üretilen maldır. Değişime giren her ürün meta olur: “Bir ürünün meta olabilmesi için, kullanım-değeri olacağı başka bir kimseye, değişim yoluyla devredilmesi gerekir.”²⁰

Metayı meta yapan koşul, ürüne, üretici ile tüketici arasındaki alışverişin eklenmesidir. Bireysel tüketim için değil, piyasada satış için yapılan ürünlerin üretimine meta üretimi deniyor. Meta üretimi, birbirinden ayrılmış tek tek üreticileri gerektirir. Feodalizmde doğal ekonomi yanında meta üretimi vardır. Kapitalizm doğal ekonomiyi (kendi tüketim gereksinmeleri için yapılan üretim birimlerini) yıkararak, emek gücünü tamamen metaya dönüştüreerek, meta ekonomisini kendine temel yapar.

* * *

Toplumsal mülkiyet ile proleter devletin mülkiyeti aynı şey değildir. Devrim sonrası yapılan devletleştirmeler, toplumsal mülkiyete giden yolda ilk adımdır; fakat toplumsal mülkiyetin kendisi değildir. Toplumsal mülkiyet, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde yaratılmalıdır. Bunun sonucunda üreticilerin, üretim araçlarından ayrışması sona erer. Meta üretimi sona erer; üreticilerin emekleri de dolaysız biçimde toplumsal emek durumuna gelir. İşgücü tamamen meta olmaktan çıkar. Birbirinden bağımsız üretim araçları karşısında, ayrı yerlerde duran üreticilerin toplumsal mülkiyet etrafında birleştirilmesi, ilk kez ürünlerin kullanım değerleri için üretilmesini sağlar; ürünler mübadeleye girmez. Marx şöyle diyor: “Üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayanan komünal bir sosyal düzen içinde, üreticiler ürünlerini değişmezler.”²¹

Meta üretimi sona erince, değer yasası da işlemez.

Meta üretimi, değer yasası sürdükçe, devlet mülkiyeti olsa bile sosyalizmden bahsedilemez. Sosyalizmden bahsedilebildiği zaman ise, meta üre-

²⁰ Karl Marks, *Kapital*, Cilt 1, çev. Alaattin Bilgi, Sol Yayınları, 4. Baskı, 1986, s. 55

²¹ Karl Marks-Friedrich Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, çev. Barışta Erdost, Sol Yayınları, 1969, s. 30

timi, metaların mübadelesi, piyasa ortadan kalkar. Değer yasası da işlemez. Sosyalizme geçilebilmesi için, dünya pazarındaki kapitalist egemenliğin yok edilmesi gerektiğini bir kez daha vurgulayalım.

* * *

Şimdi yazarın bu konudaki görüşlerini ele alabiliriz. Hemen belirtelim ki, bu konuda yazarın kafası epeyce karışıktır. Yazar önce sosyalizmde meta üretiminin varlığını sürdürdüğünü kabul eder. Meta üretimini kabul etmek, meta-değer-fiyat-para, vb. kategorileri kabul etmek demektir. Yazar bunun bilincinde olarak şöyle der:

Sosyalizmde meta üretimiyle bağlam içinde ekonomik kategoriler varlıklarını sürdürürler ve bu kategorilerden toplum çıkarına yararlanılır. **Meta, değer, fiyat, para, kâr**, vb. ekonomik kategoriler, meta üretiminin olduğu her yerde, meta üretiminin kapsamına bağlı olarak etkide bulunurlar.²²

Yukarıdaki sözlerden anlaşılmaktadır ki, yazarımız sosyalizm ile meta üretiminin uyumlu olduğunu düşünmektedir. Yazar Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi kurduğunu söyleyen Stalin ile uyumlu olmak için böyle yazıyor. Çünkü Sovyetler Birliği'nde meta üretiminin olduğunu Stalin kabul etmiştir. Yazar da bunu kabul eder ve şöyle der:

SB'de ekonomik koşullar, **sosyalist toplumun** ulaştığı gelişme seviyesi, **meta üretimi** ve dolaşımının, dolayısıyla **değer yasasının** etki alanının daha da daraltılmasını olanaklı kılmaktaydı.

SB'de meta üretimi, değer yasası tarafından düzenlenmiştir. Stalin'in yukarıya aktardığımız anlayışı tam da bu meta üretimini ve mübadelesini ifade etmektedir.²³

Oysa biz başlangıçta gösterdik ki, Marksizm açısından bu düşünce yanlıştır. Marx-Engels, sosyalizmde meta üretiminin olmadığını savunur.

Ne var ki yazar yukarıdaki görüşleriyle yüzde yüz ters olan doğru görüşü ansızın araya sıkıştırır:

Meta ve değer; değer yasası kapitalizmin 'olmazsa olmazı'dır. Peki, bu iki kategorinin, **meta ve değer sosyalizmde yeri var mıdır? Yoktur.** Marksist-Leninist teori, **meta üretimi sosyalizm** ve komünizmle **bağdaş-**

²² a.g.e., 2011, s. 338.

²³ a.g.e., 2011, s. 335, 341.

maz diyor.²⁴

Gerçek de budur. Sosyalizmde ne sınırlı, ne sınırsız meta üretimi olmaz. Yazar kendisiyle çelişkiye düştüğünün farkında değildir. Bu çelişkiyi kitabın değişik yerlerinde tekrarlar. Örneğin şöyle yazar: “**Sosyalizmde meta üretimi zorunludur**, çünkü mülkiyet farklılığı söz konusudur. Mülkiyet farklılığı kaldırılmadığı müddetçe de meta üretimi var olacaktır.”²⁵

Şimdi de sosyalizmde meta üretiminin olabileceğini yeniden öğreniyoruz. Hani sosyalizmde meta üretimi olmazdı? Marx-Engels böyle söylemişti. Yazar da bunu kabul etmişti.

Sonuç olarak yazarın uzlaşmaz iki çelişkiyi uzlaştırmaya çalıştığını görüyoruz.

- 1) Sovyetler Birliği’nde meta üretimi vardı. Sosyalizmde meta üretimi olur.
- 2) Marx-Engels’e göre sosyalizmde meta üretimi olmaz.

* * *

Yazar aslında bu çelişkinin farkında değil mi? Şüphesiz ki farkında. Bu çelişkiyi gidermek için akıldan gerekçeler bulmaya çalışır. Sovyetler Birliği’nde meta üretiminin SINIRLI OLDUĞUNU söyler. Der ki: “Marks ve Engels’e göre **sosyalizmde meta ve değerinin yeri yoktur**. Ama SB’de **sınırlı da olsa vardı**.”²⁶

Azıcık gebelik olur mu? Gebelikte ölü veya diri çocuk doğar. Meta üretimi, toplumun bir kesiminde sürüyorsa, o topluma sosyalist toplum denmez. Peki, ne denir? Marx-Engels-Lenin’in dediği gibi, kapitalizmden sosyalizme geçiş toplumu! Bu geçici toplum biçimiyle sosyalizm eşitlenemez. Stalin eşitlediği için yazar da eşitlemeye çalışıyor, çelişkinin içine saplanıyor.

Doğru görüşü özet olarak yazalım: Sosyalizmde meta, meta üretimi olmaz. Sovyetler Birliği’nde meta üretiminin olması, Sovyetler Birliği’nin henüz sosyalizme geçmediğini gösterir. Stalin Marksizmin teorisini tahrif etmiştir. Yazar da bu tahrifata katılmaktadır.

Değer yasası

Yazarın çelişkisi değer yasasında devam eder. Değer yasası nedir?

Bir metanın kullanım değeri ve mübadele değeri gibi iki değer biçimine

²⁴ a.g.e., s. 339, 356.

²⁵ a.g.e., s. 357.

²⁶ a.g.e., s. 340.

sahip olduğunu biliyoruz. Ayrıca bir metanın mübadele değerinin, o metayı yeniden üretmek için toplumsal olarak gerekli emek zamanına eşit olduğunu da belirtmiştik.

Metaların değerinin toplumsal olarak gerekli emek zamanlarıyla ölçülmesine **emek-değer** teorisi diyoruz.

Toplumsal olarak gerekli emek zamanına eşit metalar birbiriyle mübadele edilir; birbirine tekabül eder. İşte, metaların toplumsal olarak gerekli eşit emek zamanı üzerinden mübadele edilmesi **değer (mübadele) yasasını** oluşturur. Değer (değişim) yasası, mübadele (değişim) değerleri eşit olan metaların birbiriyle mübadele edilebileceğini gösteren yasadır. “Değer yasası, ancak birbiriyle değişilen metaların değişim değerlerinin eşitliğini gerektirir.”²⁷

Metaların yeniden üretilmesi için toplumsal olarak gerekli emek miktarlarına göre mübadele edilmesine **değer yasası** diyoruz.

Değer yasası kapitalizmin bir yasasıdır. Engels’in sözleriyle söylersek: “**Değer yasası, meta üretiminin** ta kendisinin, öyleyse bu üretimin en yüksek biçiminin, kapitalist üretimin de **temel yasasıdır**.”²⁸

Böyle bir yasanın sosyalizmle uyuşmayacağı çok açıktır. Ama Sovyetler Birliği’nde sınırlı ölçüde bu yasanın işlediğini Stalin kabul etmiştir. Tabii ki yazarımız da bunu kabul eder ve şöyle der: “Sovyet pratiği, sosyalizmde de **meta ve değer yasası** olgusunu, sınırlandırılmış da olsa bu kategorilerin etkide bulunduğunu; **meta üretiminin ve değer yasasının geçerli olduğunu** göstermiştir.”²⁹

Oysa Marksizm böyle bir toplumu sosyalizm olarak adlandıramaz, çünkü sosyalizmle birlikte hem meta üretimi yok olur, hem de değer yasası. Engels çok açık söyler: “Üretim araçlarına toplum tarafından el konulmasıyla **meta üretimi** ve bunun sonucu ürünün üretici üzerindeki egemenliği **ortadan kalkar**. Toplumsal üretim içindeki anarşi yerine, bilinçli planlı örgüt geçer.”³⁰

Meta üretimi ile değer yasası birbirinin ikiz kardeşidir. Birlikte yaşarlar, birlikte yok olurlar. Stalin ve yazarımız değer yasasının Sovyetler Birliği’nde işlediğini kabul ettiklerine göre, bu toplumun sosyalizme uzak olduğunu söylemeleri gerekirdi. Aksine her ikisi de tersini söyler: Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin olduğunu iddia ederler.

²⁷ Karl Marx, *Kapital I*, 1986, s. 601.

²⁸ Engels, *Anti Dühring*, çev. Kenan Somer, 1966, s. 313, 487.

²⁹ a.g.e.,2011, s. 219.

³⁰ Engels, *Anti-Dühring*, s. 447.

Sosyalizmde para

Para evrensel metadır; metalar arasındaki değer ilişkisinin tek bir meta üzerine toplanmasının ifadesidir. Metaların değerlerini onların adına temsil eder. “Para, değişim sırasında, zorunluluğun oluşturduğu kristaldir, böylece farklı emek ürünleri fiilen birbirlerine eşitlenir ve bu uygulama sonucu metalara dönüşürler.”³¹

Meta üretiminin olduğu toplumda para ayrıcalıklı bir meta olarak ortaya çıkar. Meta üretiminde ürünlerin meta biçimini almaları onların meta ve para olarak farklılaşmalarını gerektirir; ama özünde paranın kendisi de metadır. Para = metaların değer biçimidir. Bir metanın paraya dönüşmesi, paranın da metaya dönüşmesi demektir. Bu nedenle para, tüm diğer metaların başkalaşmış biçimini temsil eder ve para, meta niteliğini tam anlamıyla dünya pazarında kazanır.

Sosyalist toplumsal şekillenme, meta üretimini de, parayı da dışlamak zorundadır. Meta üretiminin olmadığı, değer yasasının işlemediği, ürünlerin kullanım değeri için üretildiği, ürünlerin mübadele edilmediği bir sosyalist toplumda paraya ihtiyaç kalmaz. Engels, sosyalist toplumda paranın rol oynamayacağını şöyle belirtiyor:

Ama komün ile komünün kendi üyeleri arasındaki ticarete, para, kesin olarak para değildir ve hiçbir zaman para olarak iş görmez. **Salt emek belgesi** işini görür; yalnızca, Marks gibi söylemek gerekirse, üreticinin ortak çalışmadaki bireysel payını ve tüketim için ayrılan ortak üretimdeki bireysel hakkını saptar ve bu görev içinde, **tiyatro için bilet ne denli para sayılırsa**, o denli paradır.³²

Demek ki Marksizm’e göre sosyalizmde para olmaz. Ama yazarımız tıpkı Stalin gibi Marksizm’le aynı görüşte değildir. Bunu onun şu sözlerinden çıkarıyoruz: “Sosyalizmde meta üretimi ve dolaşımı, **para iktisadının** (meta-para ilişkilerinin) **zorunluğunu** da belirler. Meta üretiminin varlığı, çeşitli biçimlerde değer de -bu durumda **paranın- varlığını** ifade eder.”³³

Yazar burada sosyalizmde meta üretiminin varlığını bir kez daha kabul etmektedir. Bunun yanlışlığını göstermiştik. Yazar ayrıca paranın da sosyalizmde işlevini sürdüreceğini söylemektedir. Sosyalizmdeki para ile kapitalizmdeki paranın amacının farklı olduğunu iddia ederek Marksizm’e karşı çıkmaktadır. Para, paradır. Kapitalizmdeki paradan başka para yoktur.

³¹ Karl Marks, *Kapital*, Cilt 1, s. 102

³² Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, s. 474

³³ İbrahim Okçuoğlu, a.g.e., 2011, s. 333.

Marx'ın kapitalizmdeki para ile sosyalizmdeki para gibi bir ayrım yaptığını yazar bize gösterebilir mi? Gösteremez. Çünkü Marx'ın böyle saçma bir görüşü yoktur. Bir kez daha Marksizm'in görüşünü Marx'ın dilinden aktarıp geçelim:

Toplumsallaştırılmış üretim durumunda, **para-sermaye ortadan** kalkmıştır. Emek-gücü ile üretim araçlarını farklı üretim dallarına toplum dağıtmaktadır. Üreticiler, olsa olsa, tüketim mallarının toplumsal ikmalinden emek-zamanlarına tekabül eden bir miktarı çekme hakkını kendilerine tanıyan bir **vesika** alabilirler. **Bu vesikalar para değildir.** Bunlar dolaşıma girmezler.³⁴

Sovyetler Birliği'nde bozulma

Yazarımıza göre Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP) Stalin zamanında tertemiz bir partidir.

1956'da XX. Parti Kongresi'nde karşı devrim olmuştur. Kruşçev iktidara gelmiştir. Kruşçev ile başlayan süreç bürokratik kapitalizmdir. 1960'dan sonra Sovyetler Birliği sosyal-emperyalist bir ülkedir.

Kruşçev'in iktidara gelmesiyle tarihte ilk kez revizyonizm iktidar olmuştur; sosyalizmden kapitalizme geri dönüş başlamıştır. 1960 başından itibaren Sovyetler Birliği artık kapitalist bir ülkedir. Kruşçev revizyonistleri üstyapıyı ele geçirip altyapıyı değiştirmişlerdir; yani Sovyetler Birliği'ni bürokratik kapitalist bir ülke haline getirmişlerdir. Yazarın uydurduğu senaryoyu kendi sözleriyle aktaralım.

SB'de **karşı devrim** 1956'da XX. Parti Kongrede gerçekleşmiştir.

XX. Parti Kongresinden sonraki SB, **revizyonist** SB'dir.

Tarihte ilk defa **revizyonizm** iktidar olmuştur. Bu sistem sosyalizmden geriye, kapitalizme dönüş sürecinin adıdır.

SB'de Kruşçev ile başlayan süreç **bürokratik kapitalizmdir.**

1960'lardan sonraki SB, resmen ve düpedüz **sosyal emperyalist** bir ülkedir.³⁵

SB'de revizyonizm, oldukça kısa bir dönemde 1956'dan 1960'lı yılların ilk yarısına kadar olan dönemde geçiş özelliği taşır. **Sistemin kapitalist özelliği, 1960'lı yılların başından itibaren** bütün çıplaklığıyla açığa çıkmıştır.³⁶

³⁴ Karl Marks, *Kapital*, Cilt 2, çev. Alaattin Bilgi, Sol Yayınları, 1979, s. 378

³⁵ İbrahim Okçuoğlu, a.g.e., 2011, s. 17.

³⁶ İbrahim Okçuoğlu, a.g.e., 2011, s. 26-27.

* * *

Stalin 1953'te öldü. Stalin'in yerine kimin geçeceği üzerine kavga da hemen başladı. Kavgaya katılanların hepsi Stalincidir; Stalin'in yönetime getirdiği adamlardır. O dönemde Politbüro'da kimler var? Beria, Malenkov, Kruşçev, Bulganin, Kaganoviç, Voroşilov, Mikoyan, Peruvchin, Molotov, Saburov. Hepsi Stalin'in yetiştirmeleridir.

Kruşçev, Malenkov'u örgütlüyor. Ardından diğer Politbüro üyelerini Beria'ya karşı kışkırtıyor. Sonuçta Kruşçev diğer Politbüro üyelerini yanına alarak Beria'yı tutuklatıp öldürüyor. Kruşçev kurduğu bu egemenlikle 1956'da XX. Kongre'yi topluyor. Politbüro üyelerini gönüllü-gönülsüz Stalin hakkında yapılacak eleştiriyeye ortak ediyor. Gizli raporu Kruşçev okuyor; ama diğerleri daha önceden bunu biliyorlar.

Ortada bir karşı devrim falan yok! Harcanan Politbüro üyesi Beria var. Politbüro kendi içinde bu cinayetin kararını veriyor ve Beria'yı ajan olarak suçlayarak görevini yerine getiriyor.

Demek ki, yazarın "karşı devrim" teorisi doğruysa, şunu da kabul etmesi gerekiyor. "Karşı devrimcilerin" hepsi Stalin'in onayıyla yönetime gelmişler. Yani Stalin'in kendisi karşı devrimcileri iktidara getirmiş! Bu Politbüro yurtdışından gelmiş kişilerden oluşmuyor; hepsi Stalin'in artıkları.

Olay sadece şu: Stalinciler kendi aralarında iktidar için kavga ediyorlar ve Kruşçev galip geliyor, diğerleri onun otoritesini kabul ediyor. SBKP daha Stalin zamanında bozulmuş durumda. Binlerce komünistin öldürülmesiyle Stalin iktidarını kurmuş. Ekim Devrimi'ni yapmış Politbüro'nun büyük çoğunluğunu öldürtmüş. Bunlar arasında kimler var? Rikov, Buharin, Zinoviyev, Kamenev, Troçki, Krestinsky, Smilga. Stalin partide ikinci büyük temizliğini 1934'te toplanan 17. Kongre sonrasında yapmış. 17. Kongre'de seçilen 139 MK üyesinden 98'ini tutuklatmış ve kurşuna dizdirmiş.

Stalin 1953'te öldüğü zaman geriye Stalinci bir partiyi ve onu savunanlarını bırakmış. Kruşçev'i destekleyenler de eski Stalinci ve Stalin'in onayından geçmiş yöneticiler.

Kruşçev "Stalin eleştirisini" zaten ideolojik temelde yapmıyor. Kendisinin de ortak olduğu terörü gizleyerek Stalin'in baskılarını, cinayetlerini ortaya döküyor. Partide Stalin hayranlığını yıkmak, yerine kendi putunu koymak için bunu yapıyor. Stalin'in Marksizm'e ters sosyalizm teorisini alıp kullanıyor. Sadece bu yanlış teoriyi daha sağa çekiyor. Varabileceği en son noktaya vardırıyor. Evet, Kruşçev bir revizyonist. Ama onun hocası Stalin. İlk baba revizyonist Stalin'dir. Sınıflı, meta üretimli, değer yasaasının işlediği, paranın varlığını sürdürdüğu, bürokrasinin varlığını koruduğu, tek ülkede sosyalizmi

kurduğunu ilan eden Stalin! Bunların hepsi Marksizm'in revizyonu üzerine oturuyor. Revizyonizm Stalin'le başlıyor, Kruşçev'le, Brejnev'le devam ediyor. O nedenle 1956'da "Revizyonizm iktidara geldi" demek saçma oluyor. SBKP zaten Stalin zamanında revizyonist bir parti. Belki şu söylenebilir: Kruşçev Stalin'den daha fazla revizyonisttir.

* * *

Yazar uydurma bir terim bulmuş: Bürokratik kapitalizm(!) Peki, soralım, bürokratik olmayan kapitalizm var mı? Kapitalizmin her cinsi bürokratik-tir. Yazarın uydurduğu teori için icat etmek zorunda kaldığı kategori sadece "bürokratik kapitalizmle" sınırlı değil şüphesiz.

Şu terimlerin Marksizm için bir anlamı var mı?

- Revizyonist Üretim.
- Revizyonist Burjuvazi.
- Revizyonist Devlet.
- Revizyonist Toplum.

Bakın yazarın söylediklerine:

Kapitalist ve **revizyonist üretimin** dolaysız amacı, sosyalist üretimin aksine, metaların üretimi değildir, bilakis artı değer ve kârdır.

Revizyonistlerin iktidara gelmesiyle birlikte başlayan sürecin belli bir aşamasına gelindiğinde **revizyonist burjuvazi**, kendi sınıfsal çıkarlarına tekabül eden adımlar atmak zorunda kalacaktır.

Revizyonist devlet, birçok faaliyetinde görünüşte sosyalist devlete benzer.

Revizyonist toplum, sınıf mücadelesi yasasının da etkisini yok edemez, bu yasaya tabidir.³⁷

Marx-Engels-Lenin'de böyle fantezi ürünü, maddi karşılığı olmayan terimler var mı? En saçma olanları da "revizyonist üretim" ve "revizyonist toplum" kavramları. Bir üretim tarzı, kendini üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki diyalektik bağlantıyla ortaya koyar.

Yazarın "revizyonist üretici güçleri" ve "revizyonist üretim ilişkilerini" bulması gerekiyor. Toplum nasıl revizyonist olabiliyor? Her toplum bir sınıfsal çözümlenmeye ihtiyaç duyar. Toplum sınıflı olabilir, sınıfsız olabilir. Eğer toplum sınıflı bir toplumsa sınıf mücadelesi kaçınılmaz olur. Yazarın hayal gücüne dayanarak yarattığı "revizyonist toplumda" sınıf mücadelesi

³⁷ İbrahim Okçuoğlu, a.g.e., 2011, s. 38, 327, 453, 456.

hangi güçler arasında geçecektir? Herhalde “revizyonist burjuvazi” ile “revizyonist işçi sınıfı” arasında(!) Gerçi yazar “revizyonist işçi sınıfı” terimini literatüre eklememiş. Ama “revizyonist bir toplumda” “revizyonist burjuvazi” bulan beyin, “revizyonist işçi sınıfını” da bulur.

* * *

Gerçekte revizyonizm nedir? Revizyonizm, Marksizm’in teorisinin özünden kopularak değiştirilmesi, bozulmasıdır. Revizyonizmin ileri sürdüğü görüşler Marksist değildir. Revizyonizm, işçi hareketi içindeki oportünist bir akımdır. Tarihte revizyonizmin temsilcileri olarak Almanya’da Bernstein’i ve Kautsky’yi gösterebiliriz. Bunlar Marksist teoriyi bozmaya çalışmışlardır.

Revizyonizm bir biçimde burjuva ideolojisini işçi hareketine aşılar. Son tahlilde Marksizm’i, burjuva çıkarlarına alet eder. Marksizm’i burjuvaca içdiş eder. İşçi aristokrasisini kendisine sosyal temel yapmaya çalışır. Revizyonizmden kolayca reformizme geçilebilir.

Ne var ki, revizyonizmden burjuva saflara geçiş başkadır. Marksizm’den tamamen koparak, işçi sınıfı saflarından, burjuva kampa geçişle birlikte revizyonizm biter. Artık burjuva ideolojisini açıkça savunan bir burjuvaziden veya onun ideologlarından bahsetmek gerekir. Bu nedenle “revizyonist burjuvazi” kategorisi saçmadır. Yazara göre revizyonizm bir kapitalizm çeşidiymiş; bürokratik kapitalizm demek doğru olurmuş. O diyor ki: “**Revizyonizm de kapitalizmdir**, ama onun bir türüdür; **bürokratik kapitalizmdir**.”³⁸

Kapitalizm bir üretim tarzıdır; her türlü kapitalizm bürokratiktir; bürokrasinin yönetimine dayanır. Şüphesiz ki burjuvazi adına. Kapitalizm altyapısıyla (üretim ilişkileriyle), üstyapısıyla kendisine özel bir toplumdur. Bu toplum biçimi nasıl Marksizm’in bozulmuş bir biçimiyle (ideoloji) eşitlenebilir? Revizyonizm sonuçta bir ideolojidir. Toplumun üstyapısına aittir. Yazar böylece bir toplumu (altyapısı ve üstyapısı) olan bir toplumu bir ideolojiye eşitlemiş oluyor. Anti-bilimsellik buradadır.

* * *

Yazarımıza göre 1956’da XX. Kongre’de Kruşçev revizyonistleri, proletaryanın elinden iktidarı almışlar, bürokratik kapitalizmi kurma yoluna girmişler. 1960 yıllarında da bu süreci tamamlamışlar. Peki, Kruşçev revizyonistleri kimdir? Hangi sınıfın temsilcisidir? Yazarın iddiası, bunların küçük

³⁸ a.g.e., 2011, s. 45.

burjuvazi olduğudur. O zaman yazarın teorisi şudur: 1956'da karşı devrim oluyor, iktidar proletaryanın elinden küçük burjuvaziye geçiyor. Bakın yazarımız ne diyor:

1956'da SBKP'nin XX. Kongresinde Kruşçev revizyonistlerinin siyasi iktidarı gasp etmeleri, tartışma götürmez bir gerçekliktir. Bu tarihte SB'de siyasi iktidar bir sınıfın (**proletaryanın**) elinden diğer bir sınıfın (**küçük burjuva bürokratlarının**-revizyonistlerin) eline geçmiştir. Bu anlamda gerçekleşen, bir karşı devrimdir.

Yönetici tabaka, **o küçük burjuva tabaka**, örgütleniyordu ve bütün faaliyeti, siyasi iktidarı ele geçirmeye, proletarya diktatörlüğünü yıkararak kapitalizmin yeniden inşasının yolunu açmaya ve inşa etmeye yönelikti.

Üst yapı, **küçük burjuvazi**; bürokratik burjuvazi tarafından ele geçirilmiştir.³⁹

Daha önce gösterdik ki, söz konusu olan şey bir karşı devrim değil, bürokrasinin bir kesiminin diğer kesim üzerinde egemenlik kurmasıdır. Stalin de bürokrasinin çıkarlarını koruyordu Kruşçev de! Kaldı ki, Kruşçev'in ekibi eski Stalinci bürokrasiden ibaret. 1956'dan önce de bürokrasi işçi sınıfı adına yönetiyordu, 1956'dan sonra da! Yazarın teorisinin bilimsel gerçeklere dayanma gücü yok! Peki, gerçek neydi?

Gerçek

Sovyetler Birliği yozlaşmış-bürokratik bir işçi devletiydi. Bu bürokratik iktidarın temeli, tüketim maddelerinin yetersizliğine dayanıyordu. Sovyet bürokrasisi, hem ayrıcalıklar yaratıyordu, hem de bu ayrıcalıkların temel payını kendisi alıyordu. Sovyet bürokrasisi yönetici bir kasttı. Bu bürokrasi, doğrudan üretim içinde yer almıyordu. Ama üretimi örgütleyen ve yöneten bunlardı. Bürokratik görevlerinin karşılığını ise kat kat alıyorlardı.

SBKP proletaryanın örgütü değil, bürokrasinin siyasal örgütüydü. Bu örgüt bir tüketici olan bürokrasi tarafından yönetiliyordu.

Peki, bürokrasi bir sınıf mıydı?

Sınıflar en temelde üretim araçlarıyla ilişkilerine göre belirlenir. Sovyet bürokrasisi proletaryayı siyasi olarak mülksüzleştirmişti. Ama üretim araçlarını kendi özel mülkiyetine almamıştı. Üretim araçları devletindi. Devlet, bürokrasinindi. Ne var ki, bu buyurucu-yönetici bürokrasiyi bir "devlet kapitalistleri" sınıfı olarak görmek doğru değildir. Sovyet bürokrasisinin hisse

³⁹ a.g.e., 2011, s. 47, 228, 277.

senetleri, tahvilleri yoktu. Bir bürokrat devlet aygıtından elde ettiği ayrıcalıkları mirasçılara devredemiyordu. Ulusal gelirin önemli kısmına yönetici olduğu sürece bir asalak olarak el koyuyordu. Bürokrasi burjuvazi değildi, asalak bir kasttı; sosyal bir gruptu. Parti bürokrasisi ile devlet bürokrasisi kaynaşmıştı, hep birlikte yönetiyorlar ve ayrıcalıklardan yararlanıyorlardı.

1956 yılından önce bürokrasinin yönetim hakkıyla, 1956'dan sonraki yönetim hakkı arasında özde bir fark yoktur. Sadece bürokrasinin kadroları arasında yönetim değişiklikleri olmuştur. Nitekim Kruşçev, Beria ekibini haklayarak yönetime gelmişti. Brejnev ekibi, Kruşçev'i harcayarak yönetimde önceliği aldı. İktidar, bürokrasinin yöneticileri arasında el değiştiriyordu. Ortada bir sınıfın diğer sınıftan iktidarı aldığı bir karşı devrim yoktu. İktidar hep proletarya adına yöneten bürokrasi tabakasının elindeydi.

Yazar 1956'da proletaryanın elinden iktidarın alındığını iddia ediyor. Peki, böyle bir iktidar değişikliği sessiz sedasız olur mu? İktidarı kaybeden proletarya neredeydi? Niçin hiç diremedi? Gerçek şudur ki, proletarya çok önceden iktidar hakkını bürokrasinin partisine devretmişti. Stalin bunu kalıcılaştırmıştı.

1989-1991'de ne oldu?

Yazar 1956-1960 tarihinden sonra Sovyetler Birliği'ne "bürokratik kapitalizmin" geldiğine karar vermişti. Ama Sovyetler Birliği'ndeki sistem 1989-1991 yılında yıkıldı. Serbest pazar ekonomisine, kapitalizme geçildi. Yazar Sovyetler Birliği'ne kapitalizmi 1956-1960 döneminde getirdiği için şimdi bir manevra yapması gerekiyor. Yazar bu manevrayı nasıl yapıyor?

1989-1991 yılında çöken sosyalizmin karikatürüydü, diyor. Bürokratik kapitalizm yerini klasik kapitalizme bıraktı, diyor.

Demek ki yazarımıza göre Gorbaçov-Yeltsin bürokratik kapitalizmi yıkarak, yerine klasik kapitalizmi getirmiştir. Yazarın kendi sözleriyle şöyle:

1989/1991 tarihini, sosyalizmin yıkılması bakımından belirleyici tarih olarak gören; bu tarihi 'burjuva karşı devrim' olarak algılayan burjuva ve karşı devrimci anlayışlara karşı mücadeleyi içermek zorundadır.

Bürokratik kapitalizm, bir geçiş süreciydi. Yerini, **klasik kapitalizme** bırakmak zorundaydı. Öyle de oldu.

Gorbaçov iktidara geldiğinde yapılması gerekeni yaptı. İflas eden **bürokratik kapitalizmin** (sosyal emperyalizmin) bir an önce **klasik kapitalizme** dönüşme sürecini hızlandıran adımlar attı.⁴⁰

⁴⁰ a.g.e., 2011, s 43, 44.

Yazarın kafasından bulabildiği teori böyle. Yazar farkında olmadan Gorbaçov ve Yeltsin'e "bürokratik kapitalizmi" yıkma onurunu vermiş oluyor. Yazar kitabının büyük parçasında "bürokratik kapitalizmin" kötülüklerini anlatıyor, eleştiriyor. Yazarın nefretle andığı sistemi Gorbaçov-Yeltsin ikilisi yıkıyor. Yazarın Gorbaçov'a ve Yeltsin'e teşekkür etmesi gerekir.

Eğer gerçekten Sovyetler Birliği'nde 1960'dan sonra kapitalizm olsaydı, onu bir karşı devrimle yıkmaya gerek olmazdı. Devlet kapitalizmi evrimci yolla son girdiği yola girerdi.

Yazarın göremediği gerçek şudur: 1989-1991'de yıkılan sistem dejenere olmuş, bürokratikleşmiş bir işçi devletiydi. Yıkıntının temelleri Stalin zamanında atılmıştı, Kruşçev-Brejnev ve diğerleri yıkıntının temelini yeni taşlar koymuştu. Gorbaçov-Yeltsin dejenere olmuş, ama kolektif niteliğini yitirmemiş bir sistemi yıkarak, özel mülkiyet sistemine yolu açtılar.

* * *

Yazar "bürokratik kapitalizm" olarak tanımladığı sistemin yıkılmasından memnun olarak şöyle yazıyor:

Böyle bir sosyalizme revizyonistler, kendileri bolluk ve refah içinde yaşamak için ihtiyaç duymuşlardı. Böyle bir 'sosyalizm' çökmüştü. **Revizyonistler ve Troçkistler, böyle bir 'sosyalizm'in ardından ağlıyorlardı. Revizyonistlerin ve Troçkistlerin** 'burjuva karşı devrim', 'karşı devrim' dedikleri gelişme budur, köhne **bir düzenin yıkılmasından** başka bir şey değildir.⁴¹

Bürokratik-dejenere devleti Troçki ve taraftarları kadar acımasızca eleştiren bir siyasi eğilim yoktur her halde. Troçki ve taraftarları Sovyetler Birliği'ndeki sistemin bir işçi iktidarıyla değiştirilmesini ve dünya devrimine bağlı sosyalizm yoluna girilmesini istediler.

Her türlü kötülüğüne rağmen bürokratik-yozlaşmış işçi devleti, kapitalizmden daha üst bir toplumdur. Bu nedenle Troçki, bu yozlaşmış devletin emperyalistler tarafından yıkılmasına daha Stalin zamanında karşı durdu.

Yazar bilinçaltıyla ve kurduğu uydurma teoriyle, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından memnuniyet duyan kapitalizmin ideologlarıyla aynı ağız kullandığının bilincinde değildir.

Bu ülkeler, her şeyden önce sosyalist devrimin olabilirliğini, işçi sınıfının burjuvazinin erkini devirebileceğini göstermiştir. Sonra, tüm eksik ve

⁴¹ a.g.e., 2011, s. 44.

yanlışlarına rağmen, sosyalizmin kapitalizme karşı ekonomik üstünlüğünü, planlı ekonominin dev avantajlarını, kültürü geri bir toplumdan kısa bir sürede kültürlü bir toplum yaratılabileceğini, ABD gibi süper güç bir kapitalist ülkeyle boy ölçüşebilecek duruma gelebilmenin mümkün olduğunu, yozlaşmış bir sosyalist iktidarın bile, insanlığın kendi geleceğini düşünerek yaşama korkusunu yenebildiğini göstermiştir.

Yozlaşmış işçi devletlerinin olduğu bir dönemle, bugünkü dönemin kıyaslanması sosyalizmin deneylerinin, insanlık için ne kadar önem taşıdığını da gösteriyor. Yıkılıp giden bu devletler sonrası dönem, emperyalizmin boş bulduğu alanda at oynatırken nasıl pervasız davrandığını gösterdi. Ayrıca kapitalizm, sosyalizme karşıt olarak kullandığı “sosyal devlet” motifini de, artık “tehlike” ortadan kalktığı için bir kenara attı. Çalışanlara uyguladığı ekonomik baskılar, daha önce alınmış hakların tırpanlanması, özelleştirme furyası bunu gösteriyor. Kötü bir sosyalizm deneyi bile, emperyalizmi gönölünce hareket etmekten alıkoyabildi.

Adi, bencil kapitalizmin pisliklerine karşı, sosyalizm tek çözümdür. Bu nedenle, sosyalist yönelimli ülkelerin yıkıntıları arasından doğru sonuçlar çıkarmak; geri çekilişi, yenilişi, yeni bir denemenin başlangıcı olarak görmek büyük önem taşıyor. En baştan, yeniden başlamak, özgür bir dünya isteyenlerin, kapitalizmi yıkmak isteyenlerin tutumu olmalı.

Ne var ki, yazarın yaptığı bu değil. 1989-1991 karşı devrimi insanlık için hayırlı olmamıştır. Yazarımız bunu anlamaktan bile uzak!